

Varmare somrar

KJEMIPROFESSOR Einar Sletten skriv levande i BT 10.09 om dei store tørkesomrane som mange statar i USA opplevde på 1930-talet. Sletten nemner klimaforskeren James Hansen, NASA, som har slått fast at menneskeskapte klimaendringar dramatisk har auka sjansen for varme somrar på jorda. Men kjemiprofessoren trur ikkje på denne forkinga basert på målingar. I sine arbeid har Hansen (og medarbeidarane hans) studert temperaturmålingar på land over heile jorda, dvs. gjennomsnittleg temperatur over årstider, spesielt sommaren, definert som månadene juni, juli og august.

HANSEN DEFINERER ein ekstremvarm sommar på ein stad etter eit statistisk mål (over 3 standardavvik høgre enn gjennomsnittleg sommartemperatur utrekna for to ulike referanseperiodar). I referanseperiodane (1951-1980 og 1931-1980) var slike varme år omtrent fråverande på jorda. Det same gjeld dei relativt varme åra 1931-1936. For dei siste seks åra finn Hansen at slik ekstremvarme er blitt observert over meir enn 10 prosent av landarealet på jorda (ein auke med ein faktor frå 30 til 50 alt etter referanseperiode).

DEI TO VARMASTE åra i USA på trettitalet var 1934 og 1936. Men dei mangla litt på å bli ekstremår etter Hansen sin definisjon. 2011 var derimot eit slikt ekstremår over Texas og Oklahoma, og i år har dette området vore større. Derfor ser det ut som om ein del folk i USA dei siste to åra har levd gjennom meir ekstrem hete enn den John Steinbeck skildrar i «Vredens Druer». I tillegg til global oppvarming og varmare somrar, finn Hansen at variasjonane i sommartemperaturane frå år til år har auka.

SIGBJØRN GRØNÅS,
PROFESSOR EMERITUS METEOROLOGI, UIB

Byggekostnader

I LENGRE TID har det forundret meg at det ikke settes større fokus på produktiviteten i boligbransjen. Nå sist i BT hvor de presenterer boligpris/gjeld/lønnskurve uten å kommentere det åpenbare som den viser; at boligprisene har hatt en vekst 3 ganger av lønnsvekst. Er det da slik at det trengs 3 ganger så mange «snekkere» for å bygge en bolig i dag i forhold til i 1992?

I NORGE HAR VI en sterk boligkooperasjon som drives innenfor et lovverk som skulle gjøre det lettere for boligsøkende å kjøpe egen bolig, som jo må være en menneskerett i ethvert land. På meg virker det som om boligbyggelagene i dag bygger for markedet og ikke for egne medlemmer og dermed har de tillatt markedet å ta styring. Helt ekstremt blir det når en sammenholder produktivitet i byggebransjen med annen industri.

DET HADDE VÆRT fint om SBL, BOB eller Vestbo kunne kommentert BTs kurve og da med blick på forskjellen det er mellom boligpris og årsverk, og de må gjerne trekke kurven tilbake til 1970-tallet hvor en hadde utbygging samlet av store felt.

JAN ELLINGSEN,
PENSJONIST

I Norge har vi vunnet kampen mot tuberkulose. I fattige land dør likevel 350 barn hver eneste dag på grunn av mangel på tester og medisiner. De kunne vært reddet.

I dag dør 350 barn unødvendig

TUBERKULOSE

Monica Thallinger
barnelege i
Leger Uten Grenser

JEG HADDE MITT FØRSTE møte med tuberkulose da jeg traff Jennifer, en liten jente på 3 år i Sierra Leone. Jeg hadde sett underernærte barn før, men ingen som Jennifer. Hun var en skygge av seg selv. Beina hennes var knokler trukket i gråsort hud, blikket var tomt og kinnene hule.

På mirakuløst vis klarte hun iblant å holde hodet oppe. Hun hadde noe ved seg, en slags trasighet som sa at dette skulle hun overleve. Jeg trodde ikke det var mulig at et så sykt barn kunne ha en slik livsgnist.

JENNIFER HADDE HATT langvarig hoste, men ikke fått noen sikker diagnose. Ingen behandling hadde hjulpet. Kort tid etter at jeg kom ga vi henne likevel tuberkulosemedisiner. Siden det ikke finnes ferdigdoserede medisiner for barnetuberkulose, måtte jeg kutte de store røde tablettene flere ganger til en dose jeg trodde var riktig ut ifra Jennifers vekt. Jeg var redd for å gi henne for mye eller for lite. Denne medisinen var hennes eneste håp.

Tuberkulose kan helbredes. Likevel dør på verdensbasis over 130 000 barn hvert år av sykdommen. Tuberkulose er dermed en av de ti vanligste dødsårsakene blant verdens barn.

JEG HAR JOBBET svært mye med barnetuberkulose i felt med Leger Uten Grenser. Rundt 11 prosent av Leger Uten Grensers tuberkulosepasienter er barn. Det jeg har sett, fortviler og frustrerer meg. Mange barn har dødd unødvendig. Flere land i Afrika og Asia driver store tuberkuloseprogram, ofte med internasjonal støtte. Men barnetuberkulose integreres stort sett aldri i programmet.

Vi møter mangel på erkjennelse, mangel på kunnskap, mangel på medisiner, mangel på vilje og mangel på ressurser. Flere steder finnes lokale helsearbeidere som ikke engang vet at barn kan få tuberkulose.

I NORGE FÅR BARE 20-30 barn diagnosen årlig og alle disse blir friske. men Jennifer er en av millioner av tuberkulosesyke barn i verden. Det reelle antallet vet vi ikke, både fordi det er mangel på diagnoseverktøy og fordi rapporteringen av nye tilfeller er utilstrekkelig.

Disse problemene opplever jeg daglig i felt med Leger Uten Grenser. Vi har kun tilgang til gamle diagnosemetoder som er lite egnet for barn i fattige land. Røntgenbilder er ofte av dårlig kvalitet, og Mantoux-testen hvor man injiserer en liten

OVERLEVDE: Jennifer overlevde, men minst 130.000 barn hvert år dør fordi det ikke finnes tester og medisiner.

FOTO: EDDY MCCALL

mengde tuberkulin i huden for å se om man får en reaksjon, er ubrukelig for eksempel ved alvorlig underernæring.

VI KAN PÅVISE sykdommen ved å se på en spyttprøve i mikroskop, men når et lite barn ikke kan hoste opp slim på kommando er metoden lite verdt. I tillegg har de fleste barn former for tuberkulose som er vanskelig å diagnostisere fordi de har få bakterier i lungene. For barn som i tillegg har hiv, er det ekstra vanskelig å se bakteriene i mikroskopet.

Det finnes flere tester som vi bruker i Norge, men disse er enten svært kostbare eller krever mer sofistikert laboratorium enn vi har i felt. Ofte må vi klare oss med fysisk undersøkelse og pasientens egen beskrivelse av symptomene. Dette kan koste liv.

I 2009 KOM Verdens helseorganisasjon med nye retningslinjer for dosering av de mest brukte tuberkulosemedisinene til barn, men dette har ikke blitt fulgt opp – verken av dem selv

eller av legemiddelindustrien. På den ene siden er det vanskelig å følge disse retningslinjene fordi ingen har produsert de ferdigdoserede medisinene.

På den andre siden finnes det ingen instruksjoner om hvordan medisinene skal lages, noe som gjør det vanskelig å sette i gang produksjon. En ond sirkel som må brytes ved at det settes flere ressurser inn på dette feltet så jeg slipper å kutte piller i biter og «gjette» meg til riktig dose.

BARN BLIR SJELDEN inkludert i nyere forskning og utprøving av nye medisiner. Kun én av alle tuberkulosestudier i verden akkurat nå er rettet mot barn. Det er åpenbart at barnetuberkulose er en underprioritert sykdom.

TIDLIGERE I ÅR presenterte statsminister Jens Stoltenberg, helse- og omsorgsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen og miljø- og utviklingsminister Erik Solheim Stortingsmelding 11 om global helse. Her argumenterer Regjeringen for viktigheten av mødre- og barnehelse, og løfter frem blant annet tuberkulose som et av satsingsområdene.

Leger Uten Grenser er glad for at denne sykdommen som rammer en tredjedel av verdens befolkning settes på agendaen. Men stortingsmeldingen nevner ikke de spesielle utfordringene som er knyttet til tuberkulose hos barn.

BARN SOM LEVER med tuberkulose kan ikke kjempe sin egen sak og må bli mye høyere prioritert både i norsk utviklingspolitikk og globale helsetiltak. Norge må kreve at Verdens helseorganisasjon lanserer instruksjoner til produsenter for hvordan de kan lage en riktig dosert pille til barn. Når dette er gjort, må det kreves at produsenter investerer i den anbefalte medisinen, til tross for at barna som rammes ikke bor i et innbringende marked som for eksempel Norge.

Det gikk bra med lille Jennifer. Etter én uke begynte vekten hennes å øke og huden fikk gløden tilbake. Hun smilte til meg for første gang. Det var fantastisk å se hvor raskt hun ble bedre. Moren trodde hun skulle miste den lille jenta, men fire uker senere løp hun rundt og lekte.

JENNIFER OVERLEVDE. Men minst 130.000 barn hvert år dør fordi det ikke finnes tester og medisiner. Først og fremst må barn med tuberkulose få den oppmerksomheten de trenger. Leger Uten Grenser oppfordrer Jens Stoltenberg, Anne-Grete Strøm-Erichsen og Heikki Holmås til å tale de tuberkulosesmittede barns sak rundt alle bord de sitter.